

Gyermek- és Családbarát Alkotó Műhely

1162 Budapest, Szénás u. 76.

www.plusz1baba.hu, plusz1baba@gmail.com

Segítheti-e a vírus a gyermekek születését, vagy tovább súlyosbítja a demográfiai helyzetet?

Helyzetértékelés

Összhangban a gazdasági előre jelzésekkel úgy látjuk, hogy kiterjedt és mélyreható társadalmi átalakulás előtt állunk, amely - a gazdaság mellett - számos más szektort érint. Az elsődleges feladat, amihez kormányunk hozzá is kezdett, a vírus terjedésének a lefékezése, a társadalom rendszer szintű immunitásának felerősítése.

Ahogy azonban elkezdünk kilátni a vészhelyzet okozta sokk mögül, óhatatlanul felmerül a kérdés: **hogyan tovább Magyarország?** A már eddig is súlyosnak tekinthető demográfiai válság tovább mélyül, és elveszítjük a kontroll utolsó lehetőségét, vagy megnyílhatnak új utak a gyermekek születésének ösztönzésére?

Az ilyen történelmi pillanatokban szokott kiemelkedő szerephez kerülni a társadalom formálásáért felelősséget vállaló értelmiség, hiszen nem a bejárt utak folytatása a dolgunk, hanem új utak megnyitása, amelyek korrigálhatják, helyes irányba állíthatják nemzetünk fejlődését.

A Kormány a válságkezelő akciócsoportok mellett létrehozott egy „a gazdaság újra indításáért” felelős csoportot, amely megkezdte az előkészítő munkát.

A CSAM szakértői a gazdasági szempontok mellett szeretnék a népesedés problémáját is az „újraindítás” fókuszába helyezni, és feltárni azokat a lehetőségeket, amelyeket a jelenlegi helyzet felkínál a társadalmi alrendszerek működésének újragondolására.

Úgy véljük, ha társadalmunk egészének a fejlődéséhez rendelkezünk egy vonzó jövőképpel, szinergiába rendezhetők az eddig egymással versenyhelyzetben lévő olyan alrendszerek, mint gazdaság és a gyermekvállalás, a népegészség ügye vagy a társadalmi bizalom. A társadalom kivezetése a válságból egy holisztikus, szélesebb spektrumú megközelítéssel hatékonyabban és nagyobb megelégedési szinttel történhet.

Ebből következőnek tűnik, hogy **a gazdaság fejlesztését nem szabad anélkül tárgyalni, hogy ne vizsgálná meg körültekintően az intézkedések demográfiai következményeit is.** Alkotó Műhelyünk első sorban a demográfiai következményeket és lehetőségeket vizsgálja.

Üdvözljük, hogy a kormány azonnal bejelentette a gyed, a gyed, és gyet meghosszabbítását, azonban a családok védelme és biztonságának megteremtése érdekében további lépéseket is szükségesnek tartunk.

Mivel várhatóan több százezer munkahely szűnik meg országszerte, ez széles társadalmi rétegek számára okoz létbizonytalanságot, amelynek – **célzott beavatkozások** nélkül – erőteljes demográfiai következményei is lehetnek, és ez – az elmúlt hónapok javuló tendenciái ellenére - megtorpanást, illetve a demográfiai válság további elmélyülését is eredményezheti. Az egzisztenciális félelmek, a

munkahelyek elvesztése tovább növelheti a nem kívánatos abortuszok számát, és egyre messzebb kerülhetünk az MNB által kívánatosnak tartott 110 ezer gyermek megszületésétől.

Ha nem csak a veszélyek elhárításában gondolkozunk, hanem úgy értelmezzük a helyzetet, hogy a tömeges munkahely-elvesztéssel járó válság, akár segíteni is tudná a gyermekvállalást, még **fel is használhatnánk a válságot egy újabb gyermekszületési hullám elindításához.**

A megoldások

Kutatásaink szerint¹ a fiatalok 25% -a szeretne több gyermeket felnevelni és csak a családjának élni, amit eddig nem tehetett meg, mert a gazdaságnak szüksége volt a női munkaerőre. Ha ezt a réteget most meg tudnánk támogatni az amúgy is kényszerű otthon maradásban, és (gyermekszám alapján) biztosítanánk 10-15 évre az anyagi biztonságukat, el tudnánk hárítani a gyermekvállalás egyik akadályát, ami **hozzá járulhatna a kívánt gyermekek megszületéséhez.** A főállású anyaság intézményének bevezetése, a 2018-as nemzeti konzultáció alapján, széles körű társadalmi támogatottságot élvez.

Három-négy gyermek otthoni ellátása az első években időigényes feladat, teljes embert kíván, amit nem lehet intézményekkel kiváltani. Ha mégis erre kényszerülnek az édesanyák, sem teljes értékű munkavállalók, sem anyák nem lehetnek, de még a gyermeke is megsínylik a kényszerhelyzetet. A pszichológiai kutatások szerint a kellő szülői odafigyelés és jelenlét hiánya olyan hosszú távú, transzgenerációs következményekhez vezet, amelynek a társadalom számára mentális, egészségügyi, versenyképességi kockázatokat jelent.

A gazdaság átalakulása, újra rendeződése miatt a gyermeknevelésre fordított munkaidő nem fog hiányozni a gazdaságból, és ezen családok sora állhatna önként a nemzet megmaradásának szolgálatába, miközben a társadalom mentálisan egészségesebb irányba fordulhat.

Az otthon végzett „láthatatlan” munka gazdasági tényezőként való elismerése (beárazása), hatalmas erőforrásokat tudna felszabadítani a piacbővítés tekintetében is. Ahogy a Magyar Nemzeti Bank Versenyképességi programja egyértelműen megállapítja, a gyermekek születése és felnevelése, a belső piac bővítésének egyik eszköze, a sikeres gazdasági felzárkózás meghatározó tényezője.

A „Hivatásos Szülők” életpályamodell sikeres bevezetéséhez szükséges a keretfeltételek szabályozása, amelynek részletes kidolgozását szakértői csoportunk megkezdte. Ezek között a legfontosabbak:

- Alanyi jogon vagy munkaviszonyhoz kötve történjen
- Az un. „megélhetési gyermekvállalás” kérdése
- A bérezés volumene, időtartama
- A jogosultság feltételei (pl életkor, meglévő gyermekszám, iskolai végzettség, büntetlen előélet stb.)
- A területi, létszám és időbeli mérlegelés, korlátozás
- A vállalkozó családok mentális felkészítése, támogatása
- Kiválasztási protokoll

Az MKT Demográfiai Szakosztály, az ELTE Kancellária Családbarát Műhelye, a CSAM szakértői, a Magyar Nemzeti Bank munkatársaival együttműködésben hosszú ideje foglalkoznak e kérdésekkel, és **kiértelt kutatásokkal, tanulmányokkal rendelkeznek a szabályozás és a költségvetési hatások tekintetében, amelyeket igény esetén fel tudunk ajánlani hasznosításra.**

A fő javaslat mellett számos egyéb megoldáson is dolgoztunk, amelyek a gazdaság újraindítása és a demográfiai szempontok összekapcsolásában fontosak lehetnek. Ezek közé tartoznak a fiatalok lakhatásának megoldása, a távmunka, a részmunkaidő és a nyugdíjrendszer szabályozásának témái, az önkormányzatok szerepvállalása, az életkezdet biztonsága és mások.²

¹ Benda József-Báger Gusztáv (szerk): Jövönk a gyermek, adalékok a népességyarapodástársadalmi programjához, 2019. Veszprém

² Részletesen kifejtve a hivatkozott könyvben.

Konkrét javaslatok a gazdasági és a demográfiai szempontok egységes kezelésére

- 1. Javasoljuk a 3 és több gyermekes, eddig munkaviszonyban levő szülők részére – ha további gyermeket vállalnak - a „Hivatásos Szülők” életpálya modell bevezetésének megfontolását, amely méltányos jövedelemmel lehetővé teheti a nagy családok biztonságának megőrzését. A felszabaduló munkaerő lehetőséget nyújt a gyermekvállalási kedv növelésére, a vágyott gyermekek megszületésére.*
- 2. Egy szabályozott létszámú „nagycsaládos” társadalmi alszektor létre hozása, amely meghatározott protokoll alapján munkaviszonyt jelenthet egy társadalmi csoportnak.*
- 3. Az életpálya modell keretében a nagycsaládoknak biztosított jövedelmet „gyermek kártya” segítségével lehetne kiutalni, amely csak meghatározott körzetben és termékcsoportokra költhető el, ami szinergikusan segítené a helyi KKV-k, az ipar, a mezőgazdaság és a kereskedelem, piacának bővülését, újraindítását.*
- 4. A megyei önkormányzatok (Megyei Önkormányzatok Országos Szövetsége) bevonását javasoljuk a demográfiai krízis helyi stratégiáinak kidolgozásába, hiszen ők közvetlen közelről találkoznak a problémával, de nincs ráhatásuk a megoldásra.*
- 5. Javasoljuk megteremteni a fiatalok számára a lízingelhető lakáskínálatot.³ (Nem képes mindenki a csok-kal együtt sem önálló lakás vásárlására).*

Dr. Benda József
ELTE tanácsadó,
MKT Demográfiai Szakosztály elnök,
Gyermek és Családbarát Magyarországért Alkotó Műhely vezető,
KDNP Budapesti Választmány, Demográfiai Szakbizottság, alelnök

Budapest, 2020. április 21.

³ A koncepció részletesen ki van dolgozva a hivatkozott könyvben.